

DOI : 10.33274/2079-4819-2019-70-1-25-35

УДК 338.23:339.9

Калініченко Д. Р.,
аспірант

Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського,

м. Кривий Ріг, Україна,

e-mail: kalinichenko@donnuet.edu.ua

Бондарчук М. Є.,
аспірант

e-mail: bondarchuk@donnuet.edu.ua

СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМНИЦТВА В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

UDC 338.23:339.9

Kalinichenko D. R.,
PhD student

Donetsk National University of Economics and Trade
named after Mykhailo Tugan-Baranovsky,

Kryvyi Rih, Ukraine,

e-mail: kalinichenko@donnuet.edu.ua

Bondarchuk M. Ye.,
PhD student

e-mail: bondarchuk@donnuet.edu.ua

THE ESSENCE OF CONCEPT OF THE ENTERPRISE SOCIO-ECONOMIC SECURITY UNDER GLOBALIZATION

***Мета** — розглянути соціально-економічні основи безпеки, зокрема її теоретико-методологічні аспекти, дослідити сучасні умови функціонування підприємництва.*

***Методи.** У роботі було використано загальні та спеціальні методи наукового пізнання, такі як метод аналізу та синтезу, метод теоретичного узагальнення й абстрагування, метод порівняння, статистичний метод.*

***Результати.** У статті проаналізовано особливості соціально-економічної безпеки України в умовах глобалізації. Розглянуто понятійно-категоріальний апарат визначень «безпека», «економічна безпека», «соціальна безпека», «соціально-економічна безпека», «глобалізація». Авторами проаналізовано поняття «соціальна безпека» та «економічна безпека», результатом якого є удосконалення наукового погляду щодо поняття «соціально-економічна безпека», наголошено на необхідності визначення соціальної та економічної компоненти безпеки, результатом чого є розроблена схема компонентів соціально-економічної безпеки. На основі розгляду поняття «глобалізація», що характеризує сучасний етап розвитку світогосподарських зв'язків та її можливих наслідків, виявлено основні загрози проведення підприємницької діяльності в сучасних умовах, з їх урахуванням удосконалено визначення «соціально-економічна безпека підприємництва в умовах глобалізації». Отримані результати дослідження спрямовані на забезпечення соціально-економічної безпеки підприємництва в Україні в умовах глобалізації. Вони можуть бути використані під час розроблення державної і регіональної соціально-економічної політики та політики сприяння безпеці на підприємствах.*

***Ключові слова:** безпека, соціально-економічна безпека, безпека підприємництва, глобалізація, соціально-економічна безпека підприємництва.*

Постановка проблеми. Перехід держави до соціально-орієнтованої ринкової економіки зумовлює появу багатоманітних форм власності та господарської діяльності

© Д. Р. Калініченко, М. Є. Бондарчук, 2019

ті, ускладнення організації економічної взаємодії, поширення процесів глобалізації та регіоналізації світового господарства.

Підприємництво, як одна з форм господарської діяльності, виконує економічну та соціальну функції. Завданням економічної є формування та розвиток конкурентного середовища, взаємодія з національним сектором економіки, наповнення вітчизняного ринку товарами і послугами тощо. Соціальна функція підприємництва, своєю чергою, вирішує проблеми внутрішньої зайнятості держави, депривації населення, демократизації суспільства, зміцнення і становлення середнього класу тощо. Розвиток підприємництва — процес, що протікає в несприятливих та небезпечних умовах (недосконалість і суперечливість законодавчого підґрунтя регулювання підприємницької діяльності; незавершеність еквівалентної взаємодії форм господарювання та ринкових відносин; нестача ресурсів для підтримки бізнес-структур тощо). Отже, є очевидним, що без вирішення питань, пов'язаних з безпекою діяльності бізнесу, становлення підприємництва неможливе [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню питань соціально-економічної безпеки присвячені праці як вітчизняних, так і закордонних науковців: В. К. Антошкіна, Л. А. Беляєвської-Плотник [22], В. В. Буколової, Д. Л. Галіулліна, І. А. Даукш, Н. В. Дементьєва, Л. Н. Добришиної [11], О. Є. Побережної, Л. М. Томаневич, А. І. Сухоставця [20], В. П. Чичканова [22], Х. М. Хаджалової [21]. Проте особливості соціально-економічної безпеки підприємництва в умовах глобалізаційних процесів, що перманентно впливають на різні сфери суспільно-економічного життя, не розглядалися цілком або розглядалися в межах соціальної або економічної складових безпеки, а отже, є недостатньо вивченими.

Мета статті — проаналізувати основи соціально-економічної безпеки підприємництва та удосконалити їх трактування в контексті соціально-економічної глобалізації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Фундаментальною і невід'ємною умовою становлення і розвитку вітчизняного підприємництва є безпека. Наразі літературні джерела містять десятки підходів трактування даного поняття. Методологія розуміння безпеки пов'язана з такими категоріями понять: економічна безпека, загроза, джерело, суб'єкт та об'єкт загрози, збитки, ризик, інтерес.

Загалом, проаналізувавши літературні джерела [2–10], поняття безпеки визначається як незалежність від виникнення подій, що орієнтовані завдавати шкоди і збитків, або, щонайменше, від збитків та втрат, що є результатом виникнення цих подій. Розбіжність тверджень науковців у визначенні поняття «безпека» зумовлена багатогранністю поглядів з економічної, соціальної, демографічної сторін, що засвідчує необхідність більш широкого аналізу поняття «безпека», спираючись на різні аспекти цього явища.

Деякий вплив на розуміння сутності безпеки в соціально-економічній площині надав розвиток еволюційних теорій природознавства, що надалі призвело до тлумачення безпеки як загальнобіологічного явища, що характеризує умови нормального життя складних біологічних та соціальних систем.

Першим з вітчизняних дослідників дефініцію економічної безпеки сформулював Г. Г. Пастернак-Таранушенко. Науковець зазначив, що «економічна безпека — це стан держави, що забезпечує можливість створення і розвитку умов для плідного життя її населення, перспективного розвитку її економіки в майбутньому та зростання добробуту її мешканців» [12].

М. М. Гацалов визначає економічну безпеку як: «стан економіки, що забезпечує достатній рівень соціального, політичного й оборонного існування і прогресивного розвитку країни, невразливість і незалежність її економічних інтересів відносно можливих зовнішніх і внутрішніх загроз і впливів; стан юридичних, економічних від-

носин, організаційних зв'язків, матеріальних та інтелектуальних ресурсів підприємства, за якого гарантується стабільність його функціонування, фінансово-комерційний успіх, прогресивний науково-технічний і соціальний розвиток» [14, с. 47].

Б. А. Райзберг та Л. Ш. Лозовський поняття економічної безпеки розглядають у відношенні держави та визначають, що «це проведені державою заходи та створювані умови, які запобігають нанесенню господарству країни непоправного збитку від внутрішніх і зовнішніх економічних загроз, небезпек» [15, с. 28].

Компонентами економічної безпеки є «виробнича, демографічна, енергетична, зовнішньоекономічна, інвестиційно-інноваційна, макроекономічна, продовольча, соціальна, фінансова безпеки», що затверджені «Методичними рекомендаціями розрахунку рівня економічної безпеки України» [16].

О. В. Зінченко, А. М. Хімченко вважають хибним віднесення демографічної, продовольчої та соціальної безпеки до складових економічної безпеки. Перелічені види безпеки є складовими соціально-економічної безпеки, позаяк категорія «соціально-економічної безпеки» відтворює взаємозумовленість, взаємопідпорядкованість, взаємодоповнюваність зв'язків економічної та соціальної безпеки [17].

Д. П. Гайнуллін та В. В. Ворожихін визначають економічну безпеку як «інтегральну (параметричну) характеристику якості стану і динаміки соціально-економічного об'єкта в наборі їх властивостей і функцій, що забезпечують оптимальність виживання, функціонування і розвитку об'єкта в умовах сталості або зміни внутрішнього і зовнішнього середовищ, погроз, ризиків і викликів; сукупності умов і чинників для забезпечення економічної безпеки щодо всього переліку наявних і потенційних викликів, загроз і ризиків, за допомогою яких створення співвідношення динамічної стійкості і рівноваги, або отримання переваги домінування над чинниками внутрішнього і зовнішнього середовищ; сукупності інструментів і механізмів, сил і засобів для забезпечення економічної безпеки соціального об'єкта в поточному стані та на перспективу» [13, 18].

Одним з основоположників сучасного погляду на соціальну безпеку є італійський економіст і соціолог В. Парето. Ця проблема піднімалася у його дослідженнях на початку XX ст., у яких безпека характеризувалася як взаємозв'язок трьох складових:

- 1) політичної стабільності;
- 2) економічного процвітання;
- 3) обороноздатності держави.

А. І. Сухоставець стверджує, що поняттю соціальної безпеки властиві такі інтерпретації:

- традиційна — виражається через відсутність загроз для суспільства;
- альтернативна — відсутність загроз з боку суспільства.

Соціальна безпека має бути орієнтована на забезпечення прав і свободи людини, своєю чергою соціально-економічна безпека повинна забезпечувати соціальні стандарти та гарантії, а також норми [20].

Л. Н. Добришина вважає, що соціальна безпека є поняттям, яке містить різноманітні види безпеки відмінних сфер соціально-економічного знання. Кожна царина наукового знання має власне уявлення про джерела безпеки, її чинники, загрози, які в сукупності дозволяють побачити всю систематику проблем теоретичного і практичного характеру, що мають відношення до явища безпеки [11].

На нормативному рівні поняття соціальної безпеки визначено як «стан розвитку держави, за якого держава здатна забезпечити гідний і якісний рівень життя населення незалежно від віку, статі, рівня доходів, сприяти розвитку людського капіталу як най-

важливішої складової економічного потенціалу країни» [16]. «Національні інтереси держави в соціально-економічній сфері полягають у підвищенні рівня і якості життя населення як основної умови забезпечення стабільного і довгострокового економічного зростання за рахунок формування в країні досить численного прошарку населення зі зростаючими доходами, що забезпечують гідний рівень життя, стійке збільшення платоспроможного попиту і рівня заощаджень, що трансформуються в інвестиції» [21].

Л. А. Беляєвська-Плотник, В. П. Чичканова розглядають соціально-економічну безпеку як складну динамічну систему, що розвивається як ендогенно, так і екзогенно. Науковці виокремлюють дві групи чинників, що формують соціально-економічну безпеку, а саме:

1) екзогенні або об'єктивні геополітичні чинники — усі процеси, що відбуваються в основних фінансових осередках світової економіки; економічні та соціально-політичні процеси в державі та світі;

2) ендогенні чинники або внутрішні детермінанти: інституційний, інвестиційний, правовий клімат, освітній потенціал, ресурси кадрові та управлінські, сприяння бізнесу, інфраструктура регіону, природні та кліматичні ресурси, стан громадянського суспільства тощо [22].

Д. Швайба характеризує соціально-економічну безпеку як «стан економічної системи, що дозволяє їй розвиватися динамічно, ефективно і вирішувати соціальні завдання, при цьому держава має можливість виробляти і провадити в життя незалежну економічну політику».

Науковець виокремлює три найбільш вагомні складові соціально-економічної безпеки держави:

— «економічна незалежність, яка з урахуванням положення сучасного світового господарства не є абсолютною»;

— «стабільність і стійкість національної економіки, у т. ч. захист власності у всіх її формах, формування стабільних умов підприємницької діяльності тощо»;

— «вміння прогресувати і саморозвиватися в сучасному світі» [23].

Аналіз сутності соціально-економічної безпеки дає змогу зробити висновок, що це поняття є поєднанням таких складових, як «економічна безпека» та «соціальна безпека». Складові економічної безпеки варто піддати критиці і виокремити соціальну безпеку та її компоненти, а також врахувати вплив глобалізаційних процесів.

Глобалізація (від англ. *global* — світовий, усесвітній) — «загальноцивілізаційний процес, який істотно впливає на політичну та соціально-економічну й інші сфери людського буття. Цей термін у 60-х роках ХХ ст. запровадили в науку відомі теоретики Римського клубу Е. Ласло, Д. Медоуз, М. Месарович, А. Печчеї та ін.» [24].

Глобалізація сприяє розвитку транснаціональних корпорацій, підвищенню впливу міжнародних організацій та об'єднань, а також становленню «світової культури».

«Низка дослідників вважає, що глобалізація є супутником людини з часів античності (С. Амін, А. Г. Франк), вказуючи на наявність у Давньому світі багатонаціональних імперій і транснаціональних торговельних шляхів. Багато вчених пов'язують початок глобалізації з епохою Відродження і Новим часом після Великих географічних відкриттів і переходу Західної Європи до капіталізму, процесів модернізації (Р. Робертсон, М. Уотерс). Більшість авторів вважає, що глобалізацію започатковано в останню третину ХХ ст., що зумовлено революцією в інформаційних технологіях і завершенням холодної війни» [25, с. 163–165].

У літературі наведено різні дефініції глобалізації. І. О. Бочан, І. Р. Михасюк стверджують, що «глобалізація — це не уніфікація (американізація), це і стан, і процес, і перспектива розвитку людського суспільства, з'єднання людськості у ціліс-

ному світі» [26, с. 23]. Учений А. І. Уткін упевнений, що «термін “глобалізація” є метафорою, яка вигадана для з’ясування сенсу та розуміння природи сучасного капіталізму» [27, с. 9].

Видатний український економіст-міжнародник Д. Г. Лук’яненко зазначає «незважаючи на те, що «глобалізація» є одним з найбільш широко використовуваним терміном у науковій літературі, публіцистиці, політиці, його універсальне трактування не вироблене як зарубіжними, так і вітчизняними вченими» [28, с. 65]. Разом з тим: «У найбільш широкому розумінні глобалізацію можна трактувати як процес, що виводить міжнародну економіку на вищий рівень розвитку із системною інтернаціоналізацією умов і сфер людської життєдіяльності. Він включає в себе політичні, економічні, соціальні, екологічні і науково-технологічні та інші складові» [29, с. 97].

Експерти МВФ визначають глобалізацію як «зростаючу економічну взаємозалежність країн усього світу внаслідок зростаючого обсягу й розмаїтості міжнародних угод з товарами, послугами й світовими потоками капіталу, а також завдяки усе більше швидкої й широкої дифузії технологій» [30].

Підсумовуючи зазначене вище, під глобалізацією вважають процес всесвітньої економічної, політичної, соціальної та культурної інтеграції та уніфікації. З одного боку, це сприятиме поліпшенню життя населення, спрощення руху товарів між країнами, веденню бізнесу між державами та континентами. З другого боку, для країн, економіки яких перебувають у стані розвитку, більшість переваг глобалізації є недосяжними та продукують зростання соціальної та економічної нерівності.

Наведемо позитивні наслідки глобалізації:

- забезпечення пропозиції на ринку праці за рахунок трудової міграції;
- підвищення ефективності поділу праці на міжнародному рівні;
- ефективний розподіл ресурсів, здатний вплинути на підвищення рівня життя населення;
- цілковитий розподіл нових технологій між країнами та їх розвиток за рахунок здобутків у світовому масштабі;
- підвищення рівня світової конкуренції, що приводить до зростання якості товарів та послуг, зниження їх цін та постійного розвитку.

До негативних наслідків глобалізації належать:

- посилення впливу економічно розвинених країн;
- зростання нерівності розвитку країн;
- підвищення масштабів трудової міграції;
- зростання проблеми соціальної нерівності, незахищеності в умовах відкритої економіки.

Отже, проблеми соціальної безпеки загострюються в умовах відкритості кордонів, відтоку населення з країн, що розвиваються, збільшення мігрантів у розвинених країнах, підвищення соціальної нерівності, незахищеності населення. Економічна безпека знижується в умовах цілковитої залежності розвитку національної економіки від зовнішніх інвестицій, зниження наукоємності виробництв, глобального перерозподілу центрів виробництва товарів з високим «інтелектуальним» вмістом, а отже і вищою мотивацією до праці (розвинені країни) та сировинних баз (країни, що розвиваються) з низьким рівнем оплати праці, що посилює проблеми соціальної безпеки. Таким чином, в умовах глобалізації проблеми соціально-економічної безпеки набувають нового значення, та їх вирішення повинно відбуватись не лише на рівні держави, а й підприємницькому рівні.

В економічній літературі під час визначення поняття «безпека підприємництва» можна виділити три основні напрями:

1) «безпека окремого аспекту бізнес-діяльності (окремої структури);
2) здатність бізнес-структури протистояти негативним впливам зовнішнього середовища;

3) попередження загроз шляхом ефективного використання наявних ресурсів» [31].

Для визначення поняття «соціально-економічна безпека підприємництва в умовах глобалізації» вважаємо необхідним розглянути найбільш вагомні загрози для розвитку підприємництва в Україні.

Нині найбільшу небезпеку для країни становлять:

— «високий знос основних фондів на більшості суб'єктів господарювання України;

— низька інвестиційна привабливість;

— низька конкурентоспроможність національної економіки;

— погіршення фінансових та соціальних індикаторів;

— значний розрив рівня життя населення та високий рівень бідності;

— витік матеріальних цінностей, людського капіталу» [1].

Щодо визначення компонентів соціально-економічної безпеки підприємництва в умовах глобалізації необхідним є адаптація визначених раніше компонентів до досліджених особливостей діяльності підприємництва в умовах глобалізації (рис. 1).

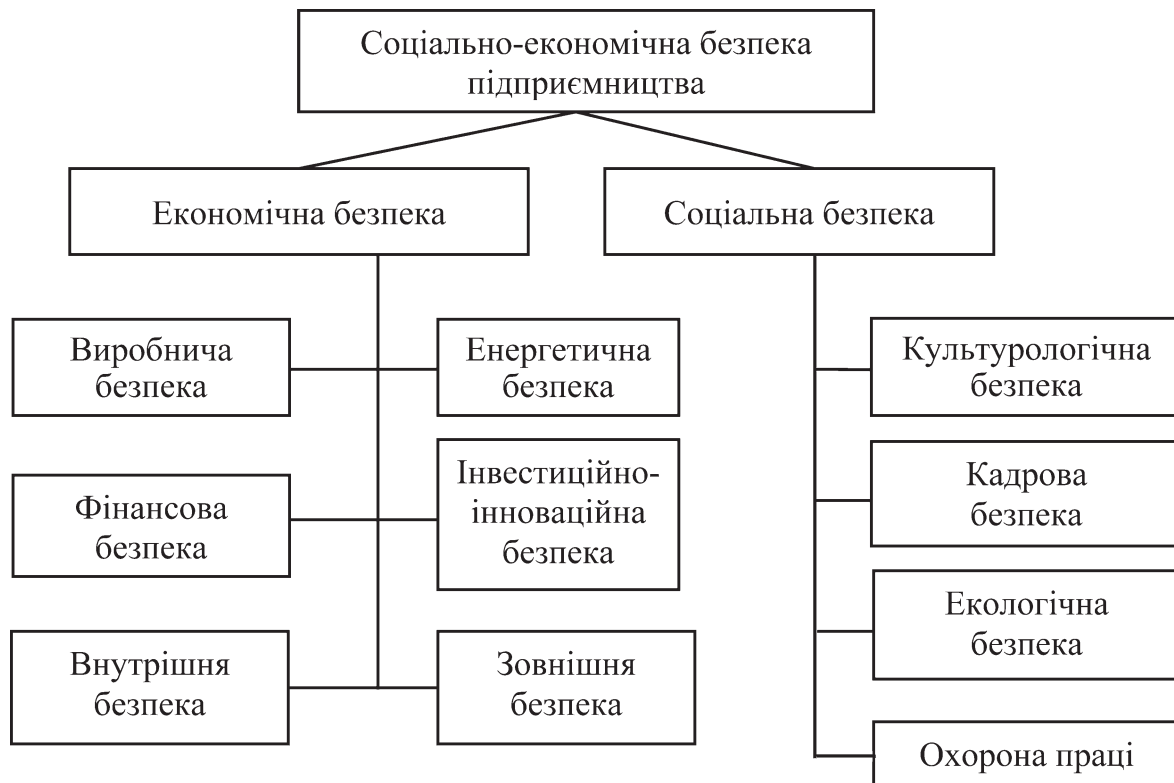

Рисунок 1 — Компоненти соціально-економічної безпеки підприємництва в умовах глобалізації (складено авторами)

Принциповою відмінністю запропонованих компонентів соціально-економічної безпеки підприємництва в умовах глобалізації є врахування особливостей підприємницької діяльності та загроз, що виникають в умовах глобалізації, а саме:

— компоненти внутрішньої безпеки спрямовані на захист ресурсів підприємства (сировина, матеріали, обладнання, зберігання продукції тощо);

— зовнішня безпека скерована на захист підприємства від витоку інформації та зовнішнього шпигунства, захист від діяльності та впливу конкурентів, загроз зміни постачальників, умов ринкового середовища тощо;

- культурологічна безпека передбачає захист культурного розвитку персоналу;
- кадрова безпека передбачає забезпечення мінімізації негативних чинників, що впливають на плінність кадрів, мотивацію, політику просування тощо;
- охорона праці — забезпечення комфортних, безпечних умов праці, медичного страхування, оздоровчих виплат, оздоровчих заходів тощо.

В умовах, що склалися, та зважаючи на ризики процесу глобалізації, вважаємо за необхідне надати таку змістовну характеристику поняття «соціально-економічна безпека підприємництва в умовах глобалізації» — це загальна стабільність функціонування бізнес-структури, що дозволяє їй динамічно розвиватись, економно використовувати ресурси, забезпечувати соціальну захищеність персоналу та його розвиток, спроможність уникати загрозливих змін зовнішнього середовища за умов інтегрованості у світову економіку.

Висновки. Проведений аналіз теоретичних підходів до визначення основних дефініцій, якими автори трактують соціально-економічну безпеку дав змогу сформулювати авторське визначення поняття «соціально-економічної безпеки підприємництва», що найцілковіше відображає сутнісні характеристики цього поняття і адаптоване до глобалізаційних змін.

Список літератури/ References

1. Симонов С. Г., Дурцева А. Г., Махмудова М. М. Обеспечение безопасности предпринимательской деятельности : учеб. для вузов. Тюмень : ТюмГНГУ, 2012. 150 с.
Simonov, S. G., Durtseva, A. G., Mahmudova, M. M. (2012). *Obespecheniye bezopasnosti predprinimatel'skoy deyatel'nosti* [Securing business activities]. Tyumen': TyumGNGU Publ., 150 p.
2. Гоббс Т. Обязанности суверена. URL : <https://iphlib.ru/greenstone3/library/collection/antology/document/HASH01452b9ddcd5afe32f844ea2>.
Gobbs, T. *Obyazannosti suverena* [Duties of the Sovereign]. Available at : <https://iphlib.ru/greenstone3/library/collection/antology/document/HASH01452b9ddcd5afe32f844ea2> (accessed 19 February 2019).
3. English Oxford dictionaries. Available at : <https://en.oxforddictionaries.com/definition/security> (accessed 20 February 2019).
4. Security. Wikipedia — the free encyclopedia. Available at : <https://en.wikipedia.org/wiki/Security> (accessed 20 February 2019).
5. Осовська Т. В., Юшкевич О. О. Економічний словник. Київ: Кондор, 2006. 356 с.
Osovska, T. V., Yushkevych, O. O. (2006). *Ekonomichnyi slovnyk* [Economic dictionary]. Kyiv, Kondor Publ., 356 p.
6. Гуськов Ю. В., Резник О. Ю. Безопасность: проблемы постижения сущности. *Власть*, 2013. Том 21. № 11. С. 85–87.
Guskov, Yu. V., Reznik, O. Yu. *Bezopasnost': problemy postizheniya sushchnosti* [Security: the problems of comprehending the essence]. *Vlast'* [Power], no. 11 (21), pp. 85–87.
7. Словарь современных экономических и правовых терминов / В. Н. Шимов и др. Минск : Амалфея, 2002. 816 с.
Shimov, V. N. and etc. (2002). *Slovar' sovremennykh ekonomicheskikh i pravovykh terminov* [Dictionary of modern economic and legal terms]. Minsk, Amalfeya Publ., 816 p.
8. Санжаревский И. И. Политическая наука : словарь-справочник. Москва : Политология ; РГУ, 2010. 745 с.
Sanzharevskiy, I. I. (2010). *Politicheskaya nauka* [Political science]. Moscow, Politologiya Publ., 745 p.
9. Словник української мови : в 11 томах. Том 1. URL : <http://sum.in.ua/s/bezpeka>.

Slovnýk ukraïnskoï movy: v 11 tomakh [Dictionary of the Ukrainian language: in 11 volumes], vol. 1. Available at : <http://sum.in.ua/s/bezpeka>.

10. Лукашин В. И. Безопасность: состояние и тенденции развития защищенности жизненно важных интересов социума и его структур от внутренних и внешних угроз и опасных воздействий : монография. Москва : Анкил, 2010. 204 с.

Lukashin, V. I. (2010). *Bezopasnost': sostoyaniye i tendentsii razvitiya zashchishchennosti zhiznenno vazhnykh interesov sotsiума i ego struktur ot vnutrennikh i vneshnikh ugroz i opasnykh vozdeystviy* [Safety: state and development trends of protection of the vital interests of society and its structures from internal and external threats and dangerous influences]. Moscow, Ankil Publ., 204 p.

11. Добрышина Л. Н. Социально-экономическая безопасность: сущность, эволюция, факторы. *Транспортное дело России*, 2011. С. 5–7.

Dobryishina, L. N. (2011). *Sotsial'no-ekonomicheskaya bezopasnost': sushchnost', evolyutsiya, faktory* [Socio-economic security: the essence, evolution, factors]. *Transportnoye delo Rossii* [Transport business in Russia], pp. 5–7.

12. Пастернак-Таранушенко Г. та ін. Економічна безпека держави. Статика процесу забезпечення / за ред. проф. Б. Кравченка. Київ : Кондор, 2002. 302 с.

Pasternak-Taranushenko, H. (2002). *Ekonomichna bezpeka derzhavy. Statyka protsesu zabezpechennia* [Economic security of the state. Statics of the process of providing]. Kyiv, Kondor Publ., 302 p.

13. Economic Security. Wikipedia — the free encyclopedia. Available at : https://en.wikipedia.org/wiki/Economic_security (accessed 19 February 2019).

14. Гацалов М. М. Современный экономический словарь-справочник. Изд. 2-е, перераб. и доп. — Ухта: УГТУ, 2007. 480 с.

Gatsalov, M. M. (2007). *Sovremennyy ekonomicheskyy slovar'-spravochnik*. [Modern economic dictionary reference]. Uhta, UGTU Publ., 480 p.

15. Райзберг Б. А., Лозовский Л. Ш. Словарь современных экономических терминов. Изд. 4-е перераб и доп. Москва : Айрис-пресс, 2008. 480 с.

Rayzberg, B. A. Lozovskiy, L. Sh. (2008). *Slovar' sovremennykh ekonomicheskikh terminov* [Dictionary of modern economic terms]. Moscow, Ayris-press Publ., 480 p.

16. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України : Закон України від 29 жовт. 2013 р. № 1277. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13> (дата звернення 20.02.2019)

The Verkhovna Rada of Ukraine (2013). The Law of Ukraine «On Approval of Methodological Recommendations for Calculating the Level of Economic Security of Ukraine» Available at : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13> (accessed 20 February 2019).

17. Зінченко О. В., Хімченко А. М. Щодо сутності поняття «соціально-економічна безпека». URL : jvestnik-sss.donnu.edu.ua/article/download/912/929

Zinchenko, O. V., Khimchenko, A. M. *Shchodo sutnosti poniattia «sotsialno-ekonomichna bezpeka»* [Concerning the essence of the concept of «socio-economic security»]. Available at : jvestnik-sss.donnu.edu.ua/article/download/912/929 (accessed 19 February 2019).

18. Экономическая безопасность России: методология, стратегическое управление, системотехника : монография / под науч. ред. С. Н. Сильвестрова. Москва : РУСАЙНС, 2018. 350 с.

Silvestrov, S. N. (ed.) (2018). *Ekonomicheskaya bezopasnost' Rossii: metodologiya, strategicheskoye upravleniye, sistemotekhnika* [Economic security of Russia: methodology, strategic management, system engineering]. Moscow, RUSAYNS Publ., 350 p.

19. Паньков В. Экономическая безопасность. *Интерлик*. 1992. № 3. С. 42–56
Pankov, V. (1992). *Ekonomicheskaya bezopasnost'* [Economic security]. *Interlik* [Interlik], no. 3, pp. 42–56.
20. Sukhostavets A. Social capital as the basis for the formation of socio-economic security in rural areas. Available at : <https://ideas.repec.org/a/bal/journal/2256-074220173437.html>.
21. Хаджалова Х. М. Социально-экономическая безопасность и угрозы социальной стабильности в регионе. URL : <https://cyberleninka.ru/article/n/sotsialno-ekonomicheskaya-bezopasnost-i-ugrozy-sotsialnoy-stabilnosti-v-regione>.
- Hadzhalova, H. M. *Sotsial'no-ekonomicheskaya bezopasnost' i ugrozy sotsial'noy stabil'nosti v regione* [Socio-economic security and threats to social stability in the region]. Available at : <https://cyberleninka.ru/article/n/sotsialno-ekonomicheskaya-bezopasnost-i-ugrozy-sotsialnoy-stabilnosti-v-regione> (accessed 21 February 2019).
22. Беляевская-Плотник Л. А., Чичканова В. П. Анализ подходов к оценке региональных процессов формирования социально-экономической безопасности. URL : <https://cyberleninka.ru/article/n/analiz-podkhodov-k-otsenke-regionalnyh-protseessov-formirovaniya-sotsialno-ekonomicheskoy-bezopasnosti>.
- Belyaevskaya-Plotnik, L. A., Chichkanova, V. P. *Analiz podkhodov k otsenke regional'nykh protseessov formirovaniya sotsial'no-ekonomicheskoy bezopasnosti*. [Analysis of approaches to the assessment of regional processes of formation of socio-economic security]. Available at : <https://cyberleninka.ru/article/n/analiz-podkhodov-k-otsenke-regionalnyh-protseessov-formirovaniya-sotsialno-ekonomicheskoy-bezopasnosti> (accessed 21 February 2019).
23. Швайба Д. Анализ составляющих социально-экономической безопасности. URL : https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3092062.
- Shvayba, D. *Analiz sostavlyayushchikh sotsial'no-ekonomicheskoy bezopasnosti*. [Analysis of the components of socio-economic security]. Available at : https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3092062 (accessed 21 February 2019).
24. Кудряченко А. Політологічний словник. URL : http://www.subject.com.ua/political/dict/332_1.html.
- Kudriachenko, A. *Politolohichnyi slovnyk* [Political dictionary]. Available at : http://www.subject.com.ua/political/dict/332_1.html (accessed 21 February 2019).
25. Глобалистика: Международный междисциплинарный энциклопедический словарь / гл. ред.: И. И. Мазур, А. Н. Чумаков. Москва : ЕЛИМА ; Санкт-Петербург : Питер, 2006. 1160 с.
- Mazur, I. I., Chumakov, A. N. (2006). *Globalistika: Mezhdunarodnyy mezhdistiplinarnyy entsiklopedicheskiy slovar'* [International Interdisciplinary Encyclopedic Dictionary]. Moscow, ELIMA Publ., 1160 p.
26. Бочан І. О., Михасюк І. Р. Глобальна економіка : підручник. Київ : Знання, 2007. 403 с.
- Bochan, I. O., Mykhasiuk, I. R. (2007). *Hlobalna ekonomika* [Global economy]. Kyiv, Znannia Publ., 403 p.
27. Уткин А. И. Глобализация: процесс и осмысление. Москва : Логос, 2002. 254 с.
- Utkin, A. I. (2002). *Globalizatsiya: protsess i osmysleniye* [Globalization: the process and understanding]. Moscow, Logos Publ., 254 p.
28. Лук'яненко Д. Г. Глобальна економічна інтеграція : монографія. Київ : Національний підручник, 2008. 220 с.
- Lukianenko, D. H. (2008). *Hlobalna ekonomichna intehratsiia* [Global Economic Integration]. Kyiv, Natsionalnyi pidruchnyk Publ., 220 p.

29. Лук'яненко Д. Г. Економічна інтеграція і глобальні проблеми сучасності : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2005. 204 с.

Lukianenko, D. H. (2005). *Ekonomichna intehratsiia i hlobalni problemy suchasnosti* [Economic integration and global problems of our time]. Kyiv, KNEU Publ., 204 p.

30. World Economic Outlook. Available at : <http://www.imf.org/external/pubs/WEO-MAY/Weocon.htm> (accessed 21 February 2019).

31. Симонов С. Г., Карашаш Н. К. Оценка экономической безопасности предпринимательских структур: теоретико-методический аспект. *Вестник Омского университета. Серия «Экономика»*. 2011. № 1. С. 177–182.

Simonov, S. G., Karashash, N. K. (2011). *Otsenka ekonomicheskoy bezopasnosti predprinimatel'skikh struktur: teoretiko-metodicheskii aspekt* [Evaluation of the economic security of business structures: a theoretical and methodological aspect]. *Vestnik Omskogo universiteta. Seriya «Ekonomika»* [Bulletin of Omsk University. Economy series], no. 1, pp. 177–182.

Цель — рассмотреть социально-экономические основы безопасности, в частности ее теоретико-методологические аспекты, исследовать современные условия функционирования предпринимательства.

Методы. В работе были использованы общие и специальные методы научного познания, такие как метод анализа и синтеза, метод теоретического обобщения и абстрагирования, метод сравнения, статистический метод.

Результаты. В статье проанализированы особенности социально-экономической безопасности Украины в условиях глобализации. Рассмотрен понятийно-категориальный аппарат определений «безопасность», «экономическая безопасность», «социальная безопасность», «социально-экономическая безопасность», «глобализация». Авторами проанализированы понятия «социальная безопасность» и «экономическая безопасность», результатом которого является совершенствование научной точки зрения относительно понятия «социально-экономическая безопасность», отмечена необходимость определения социальной и экономической компоненты безопасности, результатом чего является разработанная схема компонентов социально-экономической безопасности. На основе рассмотрения понятия «глобализация», характеризующего современный этап развития мирохозяйственных связей и ее возможных последствий, выявлены основные угрозы проведения предпринимательской деятельности в современных условиях, с их учетом усовершенствовано определение «социально-экономическая безопасность предпринимательства в условиях глобализации». Полученные результаты исследования направлены на обеспечение социально-экономической безопасности предпринимательства в Украине в условиях глобализации. Они могут быть использованы при разработке государственной и региональной социально-экономической политики и политики содействия безопасности на предприятиях.

Ключевые слова: безопасность, социально-экономическая безопасность, безопасность предпринимательства, глобализация, социально-экономическая безопасность предпринимательства.

Objective. The objective of the article is to consider the socio-economic basis of security, in particular its theoretical and methodological aspects, to study the current conditions of business operation

Methods. General and special methods of scientific knowledge, such as the method of analysis and synthesis, the method of theoretical generalization and abstraction, the method of comparison, the statistical method are used in this work.

Results. *The peculiarities of socioeconomic security of Ukraine under the globalization is analyzed in this work. The conceptual-categorical apparatus of the definitions of «security», «economic security», «social security», «socio-economic security», «globalization» is considered. The authors analyze the concept of «social security» and «economic security», the result of which is to improve the scientific viewpoint on the concept of «socio-economic security», emphasizing the need to define the social and economic component of security, which results in a developed scheme of components of socio-economic security. On the basis of consideration of the concept of «globalization», which characterizes the present stage of development of world economic relations and its possible consequences, the main threats of conducting business activity in modern conditions were identified, taking into account the definition of «socio-economic security of entrepreneurship in the conditions of globalization». The results of the study are aimed at ensuring the socio-economic security of entrepreneurship in Ukraine in the context of globalization. They can be used in the development of state and regional socio-economic policies and policies for promoting security at enterprises.*

Key words: *safety, socio-economic security, business security, globalization, socio-economic security of entrepreneurship.*

Надійшла до редакції 11.04.2019

DOI : 10.33274/2079-4819-2019-70-1-35-46

УДК 007:659.1.011.44

Карабаза І. А.,
канд. екон. наук,
доцент

Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського,
м. Кривий Ріг, Україна,
e-mail: karabaza@donnuet.edu.ua
e-mail: shapovalova@donnuet.edu.ua

Шаповалова І. В.,
асистент

БРЕНД ПРОМИСЛОВОГО МІСТА: ЧИННИКИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ПРОСУВАННЯ

UDC 007:659.1.011.44

Karabaza I. A.,
PhD in Economic
sciences,
Associate Professor
Shapovalova I. V.,
Assistant Professor

Donetsk National University of Economics and Trade
named after Mykhailo Tugan-Baranovsky,
Kryvyi Rih, Ukraine,
e-mail: karabaza@donnuet.edu.ua
e-mail: shapovalova@donnuet.edu.ua

INDUSTRIAL CITY BRAND: FACTORS THAT AFFECT THE PROMOTION

Мета — обґрунтувати чинники, що визначають бренд промислового міста та впливають на його просування.

Методи. В основі дослідження покладено діалектичний метод наукового пізнання, методи наукової абстракції, аналізу і синтезу (при обґрунтуванні додаткових чинників конкурентної ідентичності для українських міст), системного узагальнення (під час вивчення впливу чинників на просування бренду міста Кривий Ріг), моделюван-

© І. А. Карабаза, І. В. Шаповалова, 2019